

DELEGATIONEN FÖR ETNISKA RELATIONERS UTTALANDE:

Välbefinnandet hos minderåriga som kommit till Finland som asylsökande utan vårdnadshavare — familjeåterförening och eftervård.

Delegationen för etniska relationer (ETNO) vill uppmärksamma myndigheterna på vissa centrala frågor som gäller välbefinnandet hos minderåriga som kommit till Finland utan vårdnadshavare. Frågorna gäller speciellt familjeåterförening och eftervård.

Lägesbild

Till Finland kommer årligen omkring 100-700 minderåriga utan vårdnadshavare. År 2015 var antalet exceptionellt högt och uppgick till över 3 000. Största delen av dessa ungdomar är 16-17-åringar. Cirka 80 procent av dem är pojkar, men även flickor kommer till Finland. Dessa barn och unga är i en särskilt sårbar ställning och utsatta för en förhöjd risk att bli utnyttjade såväl under resan till Finland som efter att de har kommit fram.

Enligt de uppgifter som fåtts via delegationens medlemmar mår ungdomar som kommit till Finland utan vårdnadshavare måttligt. Det bör fästas uppmärksamhet vid deras välbefinnande eftersom de inte har en vårdnadshavare som kan stödja dem. Gemensamt för dessa ungdomar är känslan av ensamhet, bördan av att klara sig på egen hand och bo ensamma samt osäkerheten i fråga om framtiden, möjligheterna att få sysselsättning och fortsättning till uppehållstillståndet. De unga belastas också av oron för familjen och släktingarna som bor kvar i hemlandet och i vissa fall av pressen på att försöka få uppehållstillstånd för släktingarna och ge dem ekonomiskt stöd.

Familjeåterförening

Rätten till en familj är en grundläggande mänsklig rättighet. Enligt Finlands internationella förpliktelser får kriterierna som uppställs för familjeåterförening inte faktiskt begränsa rätten till familjeåterförening.

Delegationen är oroad över möjligheterna för minderåriga som beviljats uppehållstillstånd på grund av behov av internationellt skydd eller humanitära skäl att återförena familjen. Lagändringar som gjorts under de senaste åren har skärpt kriterierna för familjeåterförening betydligt och i nuläget är det ofta omöjligt.

Ungdomar som kommit utan vårdnadshavare behöver vuxnas stöd i familjeåterföringsprocessen. Det finns stora skillnader i stödet som erbjuds av olika kommuner, bland annat när det gäller hänvisning till rättshjälpsbyråerna. Dessutom är processen lång och dyr för anknytningspersonen. De största hindren i processen är familjemedlemmarnas möjligheter att nå ambassaden eller den externa tjänsten som används för detta ändamål samt försörjningsförutsättningen.

Av ovan nämnda skäl **välkomnar delegationen målet enligt regeringsprogrammet "Ett inkluderande och kunnigt Finland" att utreda problemen i samband med familjeåterföreningar och huruvida inkomstgränserna för dem som får internationellt skydd, dvs. de inkomstgränser som tillämpas på anknytningspersoner, är skäliga (s. 82).** Enligt delegationen är det speciellt positivt att **utkomstförutsättningar inte längre ska tillämpas på minderåriga anknytningspersoner som fått uppehållstillstånd på grund av ett behov av internationellt skydd.**

Myndigheterna ska i sina beslut om familjeåterförening beakta på vilket sätt det att man en längre tid är separerad från sin familj påverkar såväl anknypningspersonens som familjemedlemmarnas välbefinnande och i synnerhet deras mentala hälsa. Återställande av kontakten med familjen är viktigt med tanke på den ungas integration, uppväxt och utveckling. Ungdomars mentala hälsa och välbefinnande påverkas också av ovissheten om processens slutresultat. Motstridiga uppgifter om det eventuella resultatet kan leda till falska förhoppningar, besvikelser och till och med förlust av förtroendet för det finska samhället.

Delegationen rekommenderar att möjligheterna för minderåriga som kommit till Finland utan vårdnadshavare att återförening familjen främjas och hindren i processen avlägsnas. Delegationen understryker att systemet med familjeåterförening bör bevaras som ett tryggt och lagligt sätt att komma till Finland.

Eftervård

Ungdomar som kommit till Finland utan vårdnadshavare vill studera, sysselsätta sig och bygga upp ett liv i Finland. På samma sätt som andra i samma ålder kan de inte uppnå dessa mål ensamma utan de behöver mångsidigt stöd. **Delegationen framhäver att eftervården ska vara systematisk och långsiktig oberoende av vilken kommun man bor i.** Eftersom ungdomar som kommit till Finland utan vårdnadshavare inte har sin egen familj som stöd i vardagen ska samhället erbjuda dem stöd på lika villkor som till barnskyddets klienter.

Delegationen konstaterar att barnskyddslagen har reformerats så att den övre åldersgränsen för eftervård höjs till 25 år vid ingången av 2020. **Det är önskvärt att åldersgränsen för eftervård även enligt lagen om främjande av integration höjs till 25 år från nuvarande 21 år.**

En stor del av de ungdomar som kommit till Finland utan vårdnadshavare har inga permanenta vuxenkontakter eller pålitliga ställen att vända sig till för råd och för att få konkret stöd i skötseln av olika ärenden. Detta kan leda till utmaningar i livshanteringen och ökar risken för utslagning. En del av de ungdomar som har kommit till landet utan vårdnadshavare har tillgång till frivilliga stödpersoner som kan stöda dem i olika ärenden. Det finns dock inte tillräckligt med frivillig verksamhet och myndigheterna är enligt lag ansvariga för att främja de ungas angelägenheter.

Delegationen konstaterar att myndigheterna och annan personal som deltar i eftervårdsverksamheten ska ges utbildning i att bemöta unga som kommit till landet som asylsökande. För närvarande finns det stora skillnader mellan kommunerna i fråga om ordnandet av eftervårdstjänster. För dem som blivit myndiga medan tillståndsprocessen fortfarande pågår har sällan tillgång till eftervård och de tillgängliga tjänsterna är splittrade. Om ungdomens hemkommun ändras under integrationstiden är det tyvärr svårt att ordna nya eftervårdstjänster.

Avslutningsvis

Delegationen betonar att barnets bästa alltid ska prioriteras i alla åtgärder och beslut som gäller barn och unga som kommit till Finland utan vårdnadshavare. Därtill ska allt större uppmärksamhet ägnas åt kompetensen, utbildningen och valet av företrädare för minderåriga som är i Finland utan vårdnadshavare. Myndigheterna ska i sina kontakter med kunderna se till att kunden förstår ärendet och för att säkerställa detta ska det för den unga alltid reserveras en erfaren professionell tolk.

För att trygga välbefinnandet hos minderåriga som kommit till Finland som asylsökande vill delegationen för etniska relationer ställa följande frågor

Inrikesministeriet:

- 1) Hur och inom vilken tidsplan ska den i regeringsprogrammet nämnda utredningen om problemen i samband med familjeåterföreningar genomföras?
- 2) När slutar tillämpningen av utkomstförutsättningar på minderåriga anknytningspersoner som fått uppehållstillstånd på grund av ett behov av internationellt skydd? Tillämpas detta också på dem som har kommit till landet utan vårdnadshavare och som fått uppehållstillstånd på andra grunder?
- 3) Hur garanteras barnets bästa i processen för familjeåterförening? Vilket stöd ska det ges till minderåriga anknytningspersoner under processen?
- 4) Vilka lagliga medel finns det för att hjälpa ungdomar som har förlorat tillfälligt uppehållstillstånd och därför är papperslösa?

(Inrikesministeriet/Utrikesministeriet: 5) Hur utvecklas identifieringen av familjemedlemmar på andra möjliga ställen än Finlands beskickningar?)

Arbets- och näringsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet:

- 1) Hur garanteras det att minderåriga som kommit till Finland utan vårdnadshavare i alla kommuner har tillgång till eftervårdstjänster enligt barnskyddslagen?
- 2) Kommer lagen om främjande av integration att ändras på samma sätt som barnskyddslagen för att höja den övre åldersgränsen för eftervård?
- 3) På vilket sätt garanteras alla unga invandrare som inte deltagit i den finska grundläggande utbildningen tillgång till social- och hälsotjänster oberoende av grunden för uppehållstillståndet?